

מראי מקומות - פסחים

בח:

אחרת, ולכך אמר רבי יוסי הגלילי לרבי יהודה 'תמה על עצמך'.

ג. בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ הקשו התוס', כיון שרבי שמעון דורש את כל שלשת הפסוקים לדרשות אחרות, מדוע היה צד שיהיה איסור לאכול חמץ קודם ולאחר הפסח שהוצרכה תורה למעטם, והניחו בקושיא.

ובחידושי הר"ן תירץ, שלולא הדרשה שבשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ, היינו מעמידים לאו אחד ללפני זמנו, כיון שכתוב בו מצות השבתה.

והרש"ש תירץ, שצריכים את הפסוק למעט תוספת יום טוב, שכשם שאין מצוה לאכול מצה אלא בלילה ממש, כן אין איסור לאו על אכילת חמץ אלא בלילה ממש.

ד. ובשעה שאינו בקום אכול מצוה אינו בבל תאכל חמץ הקשה הפני יהושע, שהלא רק בלילה ראשונה יש מצוה לאכול מצה, וכיצד שייך לומר שרק בשעה שיש מצוה קום אכול מצה, יש איסור בל תאכל חמץ. וכתב, שכיון שכתוב בפסוק שבעת ימים תאכל מצות, אף שאינו אלא רשות, כיון שלשון הפסוק הוא לאכול שבעת ימים, גם זה הוא בבל תאכל חמץ.

עוד תירץ, שיתכן שלדעת רבי שמעון אכן יש מצוה לאכול מצה בכל שבעת הימים, וחולק הוא על הדרשה שרק בערב הוא חובה ובשאר ימים רשות. [ולפי הגר"א והחזקוני שיש מצוה קיומית באכילת מצה כל שבעת הימים, מיושב שאכן יש מצוה גם בכל שבעת ימים].

א. רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום

כתבו התוס' שנראה שגם רבי שמעון מודה שמן התורה אסור לאכול חמץ מחצות ואילך, ואף שאין לאו בדבר, לומדים זאת מדין תשביתו שצריך להשבית החמץ, ומשמע שלא כדרך הנאה והיינו באכילה, ולכך אסור באכילה אבל להסיקו תחת תבשילו מותר, לפי שמוותר בהנאה.

ובחידושי הר"ן (לעיל א) הביא דעת הרמב"ן שלרבי שמעון אין איסור הנאה בחמץ אחר חצות אלא מדרבנן, אבל הר"ן עצמו חולק עליו, וסובר שגם לרבי שמעון חמץ אסור בהנאה מן התורה, עיי"ש בביאור המחלוקת מתשביתו. ובר"ן (ג. מדה"ו) הביא מה שכתב הבעל המאור שלפי ההלכה כרבי שמעון, המקדש בחמץ לאחר ו' שעות חוששין לקידושו, כיון שלרבי שמעון חמץ לפני זמנו אינו עובר ולא כלום, והר"ן השיג עליו, שאף לרבי שמעון הוא אסור בהנאה מן התורה, אלא שאינו בלאו.

ב. תמה על עצמך היאך חמץ אסור בהנאה כל שבעה

בביאור לשון רבי יוסי הגלילי שאמר 'תמה על עצמך' כתב הפני יהושע, שרבי יוסי הגלילי אמר לרבי יהודה, אפילו אם אינך סובר את הדרשה שלי ש'לא יראה לך', שלך היא, עדיין יש להקשות, מנין לך לאסור חמץ בהנאה, שהרי אינך יכול ללמוד מנבלה, כיון ששיטת רבי יהודה שדברים ככתבן. וגם אין לדרוש כן מ'אותו', שהרי דעת רבי יהודה ש'אותו' בא למעט חולין שנשחטו בעזרה. ולגבי הדרשה של 'וכל חטאת אשר יובא מדמה', רבי יוסי הגלילי דורש דרשה זו לדרשה